

Szentgyörgyi Zsolt

A NÉMA HAJTÓ

A gyermek- és ifjúkorom letűnt világát benépesítő szereplők közül valóságos világítótoronyként magasodik elő bácsikám, Pavel Antonovics legendás alakja. Korán (már 4 éves koromban) árvaságra jutottam, és drága szüleim váratlan halála után az ő kovinjelői birtokán találtam otthonra, ezen a külvilágtól meglehetősen elzárt, békés szigeten, ahol semmi sem zavarta a mindennapok meghitt idilljét.

Bácsikám ugyanis nemigen kedvelte a városi élet tolakodó zűrzavarát, így provinciánk azon félreeső szegletében ütötte fel székhelyét, és ideje javát a legfőbb büszkesége tárgyát képező mintagazdaság irányításának szentelte. Persze ez egyáltalán nem jelenti, hogy afféle valóságtól elrugaskodott álmodozó vagy megrögzött remete volt, hiszen jelentős vagyonnal rendelkező, befolyásos személyként gondosan ápolgatta kiterjedt kapcsolatait, és szerényen a háttérbe húzódva ügyesen a kezében tartotta a fontos események szálaait. Számptalan bizalmasa, magas posztot betöltő, hűséges barátja révén mindig elsőként értesült a legfontosabb fejleményekről, és közvetett módon tevékenyen részt vett ezek irányításában. Szervezőképességéről valóságos csodákat meséltek, és akkurátus, megfontolt emberként az esetlegesen felmerülő problémák egyetlen szóba jöhető aspektusa sem kerülte el figyelmét, így csaknem minden vállalkozását siker koronázta.

A legkorszerűbb technikával felszerelt, óramű pontossággal működő kovinjelői mintagazdaságnak messze földön híre ment, és mihelyt a gyámsága alá kerültem, bácsikám hasonló alapossággal látott hozzá szellemi fejlődésem megszervezéséhez is. „Az edukáció haván könnyedén siklik az élet szánja” – mondogatta, és amellet, hogy az anyagiakkal cseppet sem fukarkodva a környék legrátermettebb nevelőit fogadta mellém, maga is aktív szerepet vállalt nyiladozó értelmem formálásában. Gyakran karon fogott, és miközben fel-alá sétálgattunk a kúriát övező kiterjedt parkban, hosszú előadásokat tartott Descartes (1596–1650), Locke (1632–1704), Hegel (1770–1831) tanairól, hazánk geográfijáról vagy a természettudományok legújabb felfedezéseiről, telente pedig, amikor a zord időjárás foglyaiként a kandalló lángja mellett töltöttük estéink javát, a világirodalom legkitűnőbb alkotóinak műveit elemeztük.

Valahányszor eszembe jutnak gyermekkorom boldog esztendői, mindig hálatelt szívvel gondolok drága bácsikámra, akinek jóvoltából minden szempontból alaposan felkészülve léphettem ki aztán a nagybetűs életbe, miután tanulmányaim megkoronázásaként végül diplomát szereztem S nagy hírű egyetemén. Most is tisztán látom magam előtt arcvonásait, fülemben csengenek jellegzetes szófordulatai, és természetesen sohasem felejttem meghatározó jellegű, első találkozásunkat, azt a régmúlt téli délutánt, amikor Pavel Antonovics egyszersak belépett az irodámba.

Előrehaladott kora ellenére magas, robusztus ember volt, valóságos medve, egyszóval olyan valaki, akin mindenhol megakadnak a tekintetek, és mihelyt bemutatkozott, rögtön felrémlt bennem, hogy félfüllel már hallottam is róla egyet-mást. Azt beszéltek, befolyásos, vagyonos személy, és kíváncsian vártam, hogy megtudjam, miben állhatok rendelkezésére, ám legnagyobb meglepetésemre rövid látogatása alatt mindvégig apró-cseprő, hétköznapi témákról csevegett, mintha régi ismerősök lennénk. Többek között megemlítette, hogy van egy kisebb birtoka a közeli Kovinjelóban, ahol alkalomadtán egyszer szívesen vendégül látna ebédre.

Az udvariasság kedvéért elfogadtam ugyan a meghívást, de eszem ágában sem volt eleget tenni ígéretemnek, hiszen az említett hely jókora távolságra fekszik városunktól, szerencsés esetben is legalább egy hétig tart az út. „Még hogy Kovinjelóba, ráadásul télvíz idején, amikor mindenféle farkashordák garázdálkodnak a fagyos pusztán!” – dohogtam, és mihelyt Pavel Antonovics távozott, nyomban el is felejtettem az egész ügyet.

Ha ugyanis az embernek saját irodája van, nap mint nap rengeteg olyan elintéznivaló akad, amit aligha bízhat másra, és bár sokan irigykedve figyelték sikereimet, az összkép jóval árnyaltabb volt, és gyakran a sötét gondok felhőzték kedélyemet. Felelősségteljes munkát végző, háromgyermekes családapaként egyszerre több vasat is tartottam a tűzben, és az általános tisztelet, megbecsülés ellenére néha mégis határozottan úgy tűnt, hogy lelki nyugalmam árán vásároltam meg ezt az elismerést, és nem éppen előnyös üzletet kötöttem. Ráadásul egy idő után még a társasági élet örömei is kínos kötelességgé váltak, halálosan untam a színházat, a hangversenyeket, a fogadásokat, a végeérhetetlen kártyapartikat, és éjszakánként gyakran álmatlanul forgolódtam az ágyban. Egyre nyilvánvalóbbnak tetszett, hogy sokszor elhibázott döntéseket hoztam, melyeknek talán örökre viselnem kell majd a következmé-

neyeit, és mindössze remélni merem, hogy lesz elég erőm szembenézni a fenyegető jövővel.

Sikerül-e majd valami szilárd fogódzót találnom vagy az eluralkodó kétségek végleg átveszik az irányítást? Meg tudok-e felelni az előttem álló, nehéz feladatoknak? Aznap este is (néhány héttel első találkozásunk után) éppen ilyen és ehhez hasonló, megválaszolatlan kérdéseken rágódtam, amikor Pjotr váratlanul jelentette, hogy Pavel Antonovics hajtója, egy bizonyos Nyikolaj sürgős levelet hozott gázdájától.

Persze rögtön sejtettem, honnan fúj a szél, és még a levél felbontása előtt szilárdan eltökéltem, hogy ha sejtelmem beigazolódik és valóban az ebédmeghívásról lesz szó, udvarias formában, mégis határozottan kitérek meggondolatlan ígéretem teljesítése alól. Számos olyan kifogástalan indok akad, amire ilyen esetekben minden további nélkül hivatkozni lehet, így egy pillanatra sem vesztettem el hidegvéremet, és szinte még át sem futottam Pavel Antonovics sorait, magamban nagy vonalakban már meg is fogalmaztam a választ. „Mélyen tisztelt Pavel Antonovics! Rendkívüli örömömre szolgált, megtisztelő invitációja, a körülmények balszerencsés összejátszása folytán, legnagyobb sajnálatomra, az Ön őszinte híve stb.”, és azon nyomban asztalhoz is ültem, hogy papírra vessem mindezeket, becses hitvesem azonban, mint afféle előrelátó, megfontolt asszony, miután röviden megtudakolta, miről van szó, arra kért, ne tegyek elhamarkodott lépéseket.

„Lehet, hogy ez az ebédmeghívás nem a legjobbkor jött, ám azt beszéljük, Pavel Antonovics vagyonos, befolyásos ember, és ha valóban így áll a helyzet, igazán kár lenne elszalasztani ezt a nagyszerű alkalmat az ismeretség elmélyítésére, hiszen ezekben a nehéz, sokak szerint már-már válságos időkben bizony bármikor jól jöhet egy ilyen pártfogó, akinek messzire elérnek karjai, és kitűnő kapcsolatokkal rendelkezik. Megeshet, hogy szakmai tanácsra van szüksége egy életbevágó fontosságú, bonyolult ügyben, vagy egyszerűen csak emberi szóra vágyik ott a lélekölő, vidéki magányban, és akár az egyik, akár a másik eset áll fenn, szívtelenség volna megtagadni kérését, mereven elzárkózni egy olyan kapcsolat elől, amely feltehetőleg mindkét fél javára szolgálna, és kedvezően befolyásolhatná egyes eljövendő események alakulását. Igazán nem olyan nagy dolog egy ebéd, és ha úgy vesszük, Kovinjeló nincs is olyan rettentő messze. Egy hét oda, egy hét vissza, és ha isten is úgy akarja, a hónap végére itthon leszel megint” – fejtegette, így végül kénytelen-kelletlen meghajoltam érvei súlya alatt.

Másnap tehát fájó szívvel búcsút vettem feleségemtől, gyermekeimtől (2 fiú, 1 lány), és még jóval pirkadat előtt útra keltem az értem küldött szánon. Hamarosan elmaradtak mögöttünk a város sötéten derengő házai, és fogvacogva, álmosan, rosszkedvűen gondoltam az előttem álló napokra, hetekre, miközben Nyikolaj szótlanul, egykedvűen hajtotta a lovakat a körülöttünk elterülő hósivatag Kovinjelónak nevezett távoli szeglete felé.

Mire kivilágosodott, már messze jártunk, és az ólomszínű, fagyos égbolt körös-körül sűrű szemfedőként takarta az egyhangú tájat. Komoran hallgattam a száncsengők csilingelését, és csakhamar úgy éreztem, mind szülővárosomtól, mind Kovinjelótól egyformán végtelen távolság választ el. A környező vidék csaknem teljesen lakatlannak tetszett, mindössze egy-egy délibábszerű, magányos vendégfogadó tűnt fel olykor a láthatár peremén, és a kéményből felszálló, lomha füstgomolyag nyomban beleolvadt a vastag felhőtakaróba, amely csupán karnyújtásnyi távolságra lebegett a háztető felett. Bár látszólag egy helyben álltunk, sebesen siklott a szán, és miközben teltek-múltak az órák, sorra végigjártuk a szürkület különböző stációit, hogy alkonyat tájékán végül meghúzódjunk egy-egy rozoga lebujban és másnap újult erővel folytassuk a kimerítő utazást.

Mióta elindultunk a városból, Nyikolaj egy árva szót sem ejtett ki a száján, így joggal feltételezhettem, hogy születése óta néma, sőt bizonyos jelekből arra következtettem, hogy emellett valószínűleg süket is, akár az ágyú, ám mindez cseppet sem volt ellenemre. Egyrészt az efféle személyek indiszkrét fecsegése gyakran önmagában is elég, hogy jó néhány árnyalattal sötétebbnek lássuk a helyzetet a valóságosnál, másrészt a hosszú, kényszerű kontempláció eredményeként, kezdeti viszolygásom ellenére fokozatosan feltáruult előttem és levett lábamról a hatalmas, hófödte síkság szépsége. Városi léptékhez és viszonyokhoz szokott tekintetünknek kétségkívül szüksége van egy hosszabb-rövidebb intervallumra, hogy hozzászokjon ezekhez az új perspektívákhoz, de végül mégis rádöbbenünk, mennyi harmóniát, mennyi finoman kidolgozott, megejtő részletet halmazott fel nagylelkűen a természet ezen a felületes szemlélő előtt ellenségesnek, ridegnek tűnő vidéken.

„Megismerni az észet, mint rózsát a jelen keresztjében, s ezzel örülni ennek a jelennek: ez az ésszerű belátás, a megbékélés a valósággal, amelyekkel a filozófia azokat ajándékozza meg, akiket egyszer az első szózat felszólított, hogy felfogják abban, ami szubsztanciális, éppígy fenntartsák a szubjektív szabadságot, ne egy különösben és esetleges-

ben álljanak, hanem abban, ami magán- és magáértvaló” – írja egy helyen Hegel (1770–1831), és talán ekkor értettem meg igazán ezeknek a szavaknak a valódi értelmét.

Valósággal megihletett a vastag hótakaróba burkolózó, sajátos környezet és mindenféle új, érdekes gondolat, valamint nagyszerű költőink rég elfelejtettnek hitt sorai kavargtak a fejemben. Ébren álmodtam, sorra számba vettem a jövőre vonatkozó elképzeléseimet, és határozottan úgy éreztem, hogy álmaim megvalósítása végre elérhető közelségbe került. Azt terveztem, az egyetem elvégzése után nyomban saját irodát nyitok, majd mielőtt lehet, családot alapítok, és egy előrelátó, megfontolt asszony lesz a felségem, aki az évek során három szép gyermekkel – 2 fiúval, 1 lánnyal – ajándékoz majd meg. Nyomban el is határoztam, hogy ebéd után feltárom bácsikám előtt ezen szándékaimat, és kikérem véleményét, hiszen jól tudtam, hogy sokat tapasztalt, széles látókörű emberként a mindennapi élet gyakorlati aspektusairól is átfogó ismeretekkel rendelkezik, és egy pillanatig sem volt kétséges, hogy értékes tanácsokkal szolgálhat. Mire odaértünk Kovinjelóba, a legapróbb részleteket is gondosan kidolgoztam, és a tervezgetés izgalma tovább növelte a vizionálás örömeit.

Boldogan ugrottam le a szánról a régen látott, elegáns kúria előtt, hogy bácsikám üdvözlésére siessek, és meghatottan borultunk egymás keblére. Előrehaladott kora ellenére még mindig magas, robusztus ember volt, valóságos medve, szemmel láthatólag cseppet sem változott utolsó találkozásunk óta. Ebéd közben alaposan kifaggatott egyetemi előmenetelem, valamint S-ben szerzett tapasztalataim felől, a maga részéről pedig részletesen beszámolt a mintagazdaságban végzett legújabb fejlesztésekről. Kiváltképpen elégedett volt az új cséplőgéppel, és hosszasan ecsetelte használatának legfőbb előnyeit, ám a kávé után rögtön jeleztem, hogy fontos közlendőim vannak.

Késedelem nélkül bezárkóztunk tehát a dolgozósobába, és nagyfokú izgatottságomat alig-alig leplezve röviden előadtam jövőre vonatkozó elképzeléseimet, melyeket bácsikám céltudatos, határozott fiatal emberhez méltó, nagyszerű terveknek tartott, és nyomban biztosított teljes támogatásáról. Ugyanakkor azt sem titkolta, hogy mind egy sikeres iroda létrehozása és működtetése, mind a családi élet előre nem látható, komoly buktatókkal jár. „Ezekben a nehéz, már-már válságos időkben bizony sokaknak beletörik a bicskájuk az efféle nagyszabású vállalkozásokba, és még ha minden a lehető legjobban alakul, akkor is rengeteg gond-dal-bajjal jár az ilyesmi!” – fejegette atyai aggodalommal,

majd némi töprengést követően azzal a nagylelkű ajánlattal állt elő, hogy a jövőbeli bizonytalanságok csökkentése érdekében, mindezek helyett inkább álljak be hozzá hajtónak.

Mint mondta, régi, hűséges hajtóját, Nyikolajt néhány hete váratlanul elragadta a halál, és mivel történetesen engem is Nyikolajnak hívnak, rögtön a temetés után az jutott eszébe, milyen nagyszerű lenne, ha rá tudna venni, hogy elvállaljam a megüresedett pozíciót. Nem mondom, kicsit meglepődtem, ám bármennyire is forrófejű voltam, be kellett látnom, hogy a jövőre vonatkozó elképzeléseim gyakorlatba ültetése rengeteg nehézséggel jár, így némi tépelődést követően végül elfogadtam ajánlatát.

Ennek már lassan 20 esztendeje, és biztosan állíthatom, hogy azóta sem bántam meg döntésemet, mert bár a fizetés viszonylag csekély, az ellátás meglehetősen bőséges, és életem nagyobb hullámhegyek-hullámvölgyek nélkül, csendes nyugalommal csordogál medrében. Pavel Antonovics nemigen kedveli a városi élet zűrzavarát, így gyakran hónapokig sem kell befognom a lovakat, ha pedig valami halaszthatatlan ügy miatt olykor-olykor mégis útra kelünk, sohasem töltünk néhány hétnél többet távol Kovinjelótól. Különben pedig nincs is ellenemre, hogy hébe-korba kimozduljunk, és miközben sebesen siklik velünk a szán a végeláthatatlan hósivatagban, várakozásteljesen gondolok a hajnalokig tartó kártyacsatákra, melyeket az utunkba kerülő vendégfogadókban vívok majd, miután gazdám nyugovóra tér.

A száncsengő csilingelése felveri a mély hallgatásba burkolózó, elhagyatott vidék csendjét, és egyikünk sem szól egy árva szót sem, mivel Pavel Antonovics alaptermészetéből adódóan elmélkedésre hajlamos ember, jómagam pedig világeletemben rendkívül romantikusnak véletem, ha egy hajtó néma, mint a sír. Szigorú önfegyelmével az évek során valóságos tökélyre fejlesztettem a hallgatás művészetét, így Pavel Antonovicsnak egy idő után szilárd meggyőződésévé vált, hogy születésemtől fogva néma vagyok, sőt, ahogy bizonyos jelekből kivettem, azt sem tartja kizártnak, hogy a hallásommal is komoly problémák vannak.

„Egy néma hajtó maga a megtestesült diszkrécio” – tartja a régi mondás, így feltehetőleg Pavel Antonovicsnak sincs ellenére ez a helyzet, ha pedig ez a kölcsönös elégedettség valóban fennáll, akkor azt hiszem, nyugodtan elmondhatjuk, hogy mind konkrét, mind jelképes értelemben még hosszú közös út áll előttünk.

Liget, 2012/1.